

TÜRKİYE'DE EĞİTİM ALANINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALARLA TOPLU BİR BAKIŞ

AN OVERVIEW OF GENDER STUDIES ON EDUCATION IN TURKEY

Mine KOYUNCU ŞAHİN*
Aysel ÇOBAN**

Öz

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek olmaktan yola çıkarak çoğunlukla toplumun bakış açısına göre şekillenen ve biyolojik cinsiyetten bu yönüyle ayrılan bir kavramdır. Toplumların kadın ve erkeğe yükledikleri anlam kültürden kültüre değişiklik göstermekle birlikte hemen hemen her toplumda kadınlar ikinci plana itilen varlıklar olarak yaşamlarını devam ettirmektedirler. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de eğitim alanında toplumsal cinsiyetle ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmaların son yıllarda daha çok arttığı görülmektedir; Türkiye, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda hala yeterli seviyeye gelebilmiş durumunda değildir. Toplumsal cinsiyetle ilgili yapılan çalışmalarda daha çok üniversite öğrencileri ile çalışılmış; ancak aile ve özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklarla yapılmış çalışmalar sınırlı sayıdadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin toplumun her kesiminde uygulanabilmesi için, farkındalık çalışmalarına çok küçük yaşlardan itibaren başlanması gerekmektedir. Bu konuda özellikle aile ve öğretmenlerin bilinçlendirilmesine dair yapılacak çalışmalar ve çeşitli kampanyalar öneriler arasında sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Cinsiyet eşitliği, Eğitim, Türk Eğitim sistemi, Cinsiyet Çalışmaları.

Abstract

Gender is a concept about being a woman or man that is shaped according to the views of society and separates from biological sex with this perspective. Although the meaning of societies on women and men varies from culture to culture, in almost every society, women continue to live as beings who are become of secondary importance. This situation causes gender inequality. In this study, gender studies in the field of education in Turkey were examined. Although these studies have increased in recent years; Turkey is still not able to come to an adequate level related with gender equality. Studies on gender were mostly studied with university students but the number of studies conducted with families and especially children in pre-school period is limited. In order to implement gender equality in all segments of society, awareness studies should be started from a very early age. In this regard, the studies to be carried out on raising awareness of family and teachers and various campaigns were presented among the suggestions.

Keywords: Gender, Gender Equality, Education, Turkish Education System, Gender Studies.

1. GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplum tarafından algılanan kadınlık ve erkeklik kavramlarına yönelik bir tanımlamadır. Kadınlara ve erkeklere yüklenen roller toplumdan topluma veya kültürden kültüre değişim gösterebilmektedir. Bu değişimin sonucu olarak toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı doğmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliği, bir toplumda kadınların ve erkeklerin üstlendikleri rollerde eşit dağılımı, kadın ve erkeğe verilen değerlerin eşit şekilde olmasını temsil etmektedir. Toplumların gelişmişlik seviyesi yükseldikçe kadına verilen değer de artış meydana gelmiş, ataeril toplum yapısının getirilerinden biri olan kadını arka plana itme ve küçük görme davranışlarının toplumları ileriye götürmeyeceği kanaati yaygınlaşmaya başlamıştır. Kadının ikinci plana itilmesi, toplumda erkek kadar söz sahibi olmaması aynı zamanda insan haklarına aykırı bir durum olarak değerlendirilmektedir. Yine de her toplumda kadına ve erkeğe yüklenen bazı roller söz konusudur. Bu roller, toplumsal cinsiyet rolleri olarak tanımlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ise, kısaca toplumun bir grup olarak kadınlardan ve erkeklerden göstermelerini beklediği davranış ve özellikler olarak tanımlanabilir. Toplumsal cinsiyet rolleri de, bu kalıp yargılar yoluyla üretilmekte, pekiştirilmekte ve aktarılmaktadır (Dökmen, 2014; Öngen ve Aytaç, 2013; Zeyneloğlu, 2008). Toplumun tüm kurumları, toplumsal cinsiyet rollerini tekrar ve tekrar üreterek bu rollerin pekiştirilmesini sağlamaktadır. Okul, aile ve iş yaşantısında bu rollerin sürekliliği, bireylerin onları daha çok benimsemesine neden olmaktadır. Örneğin ev işlerinden sadece kadınların sorumlu olduğunun

* Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, mine.koyuncu@hacettepe.edu.tr

** Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, aysel.coban@hacettepe.edu.tr

düşünülmesi, mühendislik mesleğinin sadece erkeklerin yapabileceği bir meslek olarak algılanması ya da okul öncesi öğretmenliğinin veya hemşireliğin sadece kadınlara özgü meslekler olarak görülmesi bu kalıp yargıların pekiştirilmiş halleridir. Oysaki toplumsal cinsiyet eşitliğine dayanan bir düzende bu tip kalıp yargıların yer alması çağdaş ve demokratik tutumun ve bakış açısının oluşmasına engel olmaktadır.

Tezer Asan'a (2010) göre cinsiyetçi kültürün yansımaları ve egemen ideolojinin kendi varlığını koruyup kendini yeniden ürettiği bir alan olma özelliği taşıyan eğitim kurumlarında, sosyalleşme süreci içinde bireylere verilen her türlü kalıp yargı, cinsiyetçiliğin meşru ve doğru kabul edilip yeniden üretilmesine hizmet edecektir. Kendi varlığını ve içinde yaşadığı sosyal yapılanmayı, kültürü benimseyen çocuklara verilecek her cinsiyetçi değer daha uzun yıllar o ülkenin kültüründe cinsiyetçiliğin diri ve canlı tutulacağını, cinsler arası eşitsizlik ve dengesizliğin devam etmesine neden olur.

Toplumsal yaşamın her alanında toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir düzen kurulabilmesinde en önemli rollerden biri ailelere ve okullara düşmektedir. Çocuklar evde ebeveynlerini ve okulda öğretmenlerini taklit ederek davranışlarını biçimlendirirler (Bayramoğlu, 2015; Tok, 2001). Bu nedenle ister evde ister okulda olsun çocuklara verilen eğitimin her türlüşününün toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir toplum düzeni oluşturmada önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Öncelikle eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak bu nedenle önemli görülmektedir. Böylece eğitimin en önemli mimarları olan öğretmenlere bu konuda büyük görevler düşmektedir. Çünkü öğretmenler, yeri geldiğinde çocuklarla birlikte aileyi de eğiten kişiler konumundadırlar.

Öğretmenlerin hem günlük hayatlarında hem de sınıftaki uygulamalarında eşitlikçi bir yaklaşım içinde bulunmaları ve çocuklara yaklaşımlarının cinsiyet temelli olmaması önemlidir. Örneğin okul öncesi eğitim kurumlarında kız ve erkek çocuklarına sınıf içindeki uygulamalarda eşit söz hakkı vermeme, erkeklere yaramaz, hareketli vb., kızlara ise duygusal, ağlamaklı vb. gibi yakıştırmalarda bulunmak çocuklarda toplumsal cinsiyet eşitliğine dair erken dönemde olumsuz algılar oluşturabilmektedir. Öğretmenlerin çocukları oyuncaklara ve öğrenme merkezlerine yönlendirmede cinsiyet temelli müdahalelerde bulunmaları; erkek çocukların bebeklerle, kız çocuklarının da blok, kamyon vb. oyuncaklarla oynamasını yadırgamaları çocukların cinsiyetçi yargı kalıplarını öğrenmelerine neden olabilmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine inanmaları ve doğru bir tutum sergilemeleri, çocukların toplumsal cinsiyet rollerine, algılarına ve eşitlik anlayışlarına olumlu etki edeceği düşünülmektedir (Koyuncu Şahin, Çoban ve Korkmaz, 2018).

Ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili son yıllarda ilerleme kaydedilmiş olsa da Türk eğitim sisteminde bu konuda hala eksiklikler söz konusudur. Türkiye'de 2016-2017 öğretim yılı verilerine göre; okul öncesi eğitimde görev yapan 77.109 öğretmenin %94,2'si (72.680), ilkökul düzeyinde görev yapan 292.878 öğretmenin %61,1'i (179.036), ortaokul düzeyinde görev yapan 324.350 öğretmenin %56,5'i (183.431), ortaöğretimde görev yapan 333.040 öğretmenin %49,1'i (163.661) kadınlardan oluşmaktadır. Bu sonuçlar Türkiye'de öğretmenlik mesleğinin daha çok kadına atfedildiğini göstermektedir.

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığının Ocak 2018 verilerine göre MEB bünyesinde merkez teşkilatında görevli ve/veya kadrolu statüde görev yapan 1.342 yöneticinin yalnızca 520'si (%38,75) kadındır. 81 İl Millî Eğitim Müdürünün 2'si (%2,47), 815 İlçe Millî Eğitim Müdürünün sadece 8'i (%0,98) kadındır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2018). Bu durum yöneticilik gibi pozisyonlarda kadınların daha geri planda kaldığını göstermektedir.

Yükseköğretimde öğrenim gören kadın öğrenci sayısı eğitim bilimleri, sağlık ve el sanatları alanlarında fazlayken, mühendislik, mimarlık ve inşaat ile veterinerlik gibi alanlarda da oldukça azdır (Yüksek Öğretim Kurumu, 2018). Öğretmen yetiştirmeyi de kapsayan eğitim bilimlerindeki kadın oranı, eşitsizlik sorununun öğretmen yetiştirme alanında da devam ettiğini göstermektedir. Bu durum erkeklerin eğitim sektöründe daha az yer almasına neden olurken; kadınların ise diğer sektörlerde yer bulamamasına neden olmaktadır. 2017-2018 öğrenim yılındaki istatistiklere bakıldığında ön lisans ve lisans düzeyindeki kadın öğrenci sayısı (3.293.690), erkek öğrencilerin sayısına (3.716.908) göre azdır. Aynı şekilde yüksek lisans ve doktora programlarında da kadın öğrencilerin sayısının (219.379), erkek öğrencilere (330.394) göre az olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum kadınların lisans ve lisansüstü eğitim hayatında erkeklere göre daha az yer aldığını ya da kadınlara eğitim sisteminde daha az yer verildiğini göstermektedir (YÖK, 2018).

Toplumsal cinsiyet kavramıyla ilgili olarak Türkiye'de son yıllarda yapılan çalışmalarda artış söz konusudur. Özellikle eğitim sistemimizdeki bu konudaki eksikliklerimizi ortaya çıkaran ve bu eksiklikleri tamamlama yolunda birer adım olarak görülen çalışmalar ve projeler yer almaktadır (Adana vd., 2011; Arıcı, 2011; Dinç ve Çalışkan, 2016; Erden, 2009; Esen, 2013a; Esen, 2013b; Esen, Siyez, Soylu ve Demirgürz, 2017; Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi, 2016; Koyuncu Şahin, Çoban ve Korkmaz,

2018; Özcan, 2012; Özpulat, 2016; Seçgin ve Tural, 2011; Sis Çelik, Pasinlioğlu, Tan ve Koyuncu, 2013; Tan, 2006; Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu ve Taşkın, 2007).

Eğitimde cinsiyet ayrımcılığı, toplumsal cinsiyet rolleri ve eşitliğiyle ilgili yapılmış çalışmaların daha detaylı incelenmesinin, toplumsal cinsiyete duyarlı eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılması ve bu alanda çalışacak araştırmacılara yol göstermesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Anne baba ve öğretmenlerle ilgili yapılacak araştırmalar ve yeni eğitim programlarının hazırlanmasına yardımcı olacaktır. Bu nedenle bu araştırmanın amacını, eğitimde toplumsal cinsiyet kavramına yönelik yapılmış araştırmaların detaylı olarak incelenmesi oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Türkiye’de eğitim alanında yapılmış toplumsal cinsiyet kavramını ve onunla ilgili diğer kavramları (cinsiyet rolleri, cinsiyet algıları, cinsiyet rol kalıpları, toplumsal cinsiyet eşitliği) ele alan çalışmaları inceleyen betimsel bir çalışma olup; tarama modelinde yapılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Erkan Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

Örnekleme

Bu çalışmada yer alan araştırmalar aşağıdaki ölçütler kullanılarak belirlenmiştir.

1. Araştırmanın örneklem grubunun Türkiye’den seçilmiş olması.
2. Eğitimle ilgili bir alanda toplumsal cinsiyet temasını ele almış olması.
3. Araştırmanın ulusal ya da uluslararası bilimsel hakemli bir dergide yayınlanmış olması.
4. Nitel ya da nicel herhangi bir istatistiksel yöntem kullanılmış olması.

Google akademik, Ulakbim ve Hacettepe Üniversitesi elektronik veri tabanları kullanılarak “eğitimde cinsiyet”, “cinsiyet rolleri”, “toplumsal cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet eşitliği” anahtar kelimeleri taratılmıştır. Yukarıda belirtilen ölçütler dikkate alınarak toplam 54 araştırma çalışmaya dahil edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada yer alacak çalışmalara karar verebilmek için tarama sürecinde hangi veri tabanlarının ve anahtar kelimelerin kullanılacağına her iki araştırmacı fikir birliği yapmıştır. Ve eğitim alanında yer almayan toplumsal cinsiyet araştırmaları çalışmaya dahil edilmemiştir. Verilerin analizinde doküman analizi kullanılmıştır. Bu yolla, araştırma örneklemini oluşturan araştırmalar yıl, yöntem, yapıldıkları örneklem grubu ve konularına göre ayrılarak çözümlenmiştir. Doküman analizi araştırmanın hedeflerine yönelik verilere ulaşmada dokümanların incelenmesi ile yapılmaktadır (Çepni, 2010).

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Örnekleme Dahil Edilen Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 1: Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Araştırma Sayısı
1991	2
2005	1
2007	2
2008	3
2009	1
2010	1
2011	4
2012	2
2013	7
2014	5
2015	5
2016	6
2017	12
2018	3
Toplam	54

Tablo 1’de görüldüğü üzere 1990’lı yıllarda toplumsal cinsiyet konusuyla ilgili eğitim alanında yapılmış çalışma sayısı yok denecek kadar az iken; 2005 yılından itibaren artan bir ivme ile bu tür çalışmalar hız kazanmıştır. Özellikle 2017 yılında çalışmalar en yüksek sayıya ulaşmıştır. Bu durum son yıllarda ETCEP

gibi projelerin yaygınlaşmış olması, bu konuya yönelik bir duyarlılığın gelişmeye başladığının bir göstergesi olabilir. Ancak 2018 yılında bu konuda yapılan çalışmaların azlığı, bu konu ile ilgili gidilecek çok yol varken, araştırmacıların bu konuyu neden çalışmak istemediklerini pek anlamlı kılmamaktadır.

Örneklem Grubu Aileler olan Araştırmalar

İlgili alanyazın tarandığında toplumsal cinsiyet konusunda eğitim alanında ailelerle yapılmış tek bir araştırmaya rastlanmıştır.

Tablo 2: Örneklem grubu "aileler" olan çalışmalar

Yıllar	Araştırmacı	Araştırmanın Adı	Yöntem
2016	Yağan Güder, S. ve Güler Yıldız, T.	Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algularında Ailenin Rolü	Nitel Araştırma Durum Çalışması Gözlem/görüşme Etkinlikler yoluyla veri toplama

Yağan Güder ve Güler Yıldız'ın (2016) nitel yöntemi benimseyerek yaptıkları çalışmalarında okul öncesi dönemindeki çocukların toplumsal cinsiyet algularına ailelerinin nasıl etki ettikleri araştırılmıştır. Çocuklar ve ailelerinden görüşmeler, gözlem ve etkinlikler yoluyla veri toplanmıştır. Araştırmaya göre, çocukların kadına ve erkeğe ilişkin kalıp yargılarında annelerinin ev hanımı olması, annelerin şiddete maruz kalması ve çocukların buna tanık olması, ev içindeki sorumlulukların üstlenilmesinde geleneksel modelin benimsenmesi gibi faktörlerin etkili olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerinden her ikisi de evde sorumluluk alan çocuklar, babası ev işlerinde sorumluluk almayan çocuklara göre daha az kalıp yargıya sahip oldukları belirlenmiştir. Annelerin çalışma durumları ise bu konuda etkili olmamıştır. Baba baskısına sahip olmayan, farklı cinsiyetten kardeşe ve karşı cinsiyete özgü oyuncuğa sahip olan çocukların oyun ve oyuncak tercihlerinde diğerlerine göre daha az kalıp yargılara sahip oldukları belirlenmiştir. Bu çalışma toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının oluşmasında anne baba rolleri ve tutumlarının önemli olduğunu göstermektedir.

Örneklem Grubu Akademisyenler olan Araştırmalar

İlgili alanyazın tarandığında toplumsal cinsiyet konusunda akademisyenlerle çalışılan iki araştırma tespit edilmiştir.

Tablo 3: Örneklem grubunda "akademisyenler" olan çalışmalar

Yıllar	Araştırmacı	Araştırmanın Adı	Yöntem
2015	Öztaş, E. ve Doğan S. N.	Akademiyenin Cinsiyeti: Yıldız Teknik Üniversitesi Örneği Üzerinden Üniversite ve Toplumsal Cinsiyet	Nitel ve Nicel Yöntem Tarama Çalışması Anket Görüşme
2018	Yıldırım, İ. E., Ergüt, Ö. ve Camkırın, C.	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Farkındalığının Belirlenmesine Yönelik Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma	Nitel Yöntem Tarama Çalışması Anket

Tablo 3'e göre Öztaş ve Doğan (2015) ve Yıldırım, Ergüt ve Camkırın (2018) akademik hayatta toplumsal cinsiyet eşitliğinin ne derece yer aldığını araştırmışlardır. Kadın akademisyenlerin özellikle yönetici kadrolarında erkeklere göre daha az yer aldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalığı akademisyenlerin arasında bile yaygın olmadığı belirlenmiştir. Ancak yine de bu konuda kadınların farkındalığı erkeklere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Örneklem Grubu Ders Kitapları olan Araştırmalar

İlgili alanyazın taramasında toplumsal cinsiyet konusunda ders kitaplarını inceleyen yedi araştırma tespit edilmiştir.

Tablo 4: Örneklem grubunda “ders kitapları” bulunan çalışmalar

Yıllar	Araştırmacı	Araştırmanın Adı	Yöntem
2008	Gümüşoğlu, F.	Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet	Nitel yöntem Tarama Çalışması
2010	Tezer Asan, H.	Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algılarının Saptanması	Nitel ve Nitel Yöntem Tarama Çalışması Betimsel nitelikte içerik çözümlemesi
2011	Kırbaşoğlu Kılıç, L. ve Eyüp, B.	İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Rollerine Üzerine Bir İnceleme	Anket tekniği Nitel Yöntem İçerik analizi
2014	Yaylı, D. ve Çınar Kitiş, E.	Ortaokul Türkçe Ders Kitapları Görsellerinde Toplumsal Cinsiyet	Nitel Yöntem Betimsel Doküman inceleme İçerik analizi
2014	Kalaycı, H. ve Hayırsever, H.	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Ders Kitabına Yönelik Bir İnceleme ve Bu Konuya İlişkin Öğrenci Algılarının Belirlenmesi	Nitel ve nitel Yöntem Betimsel
2016	Ünlü Çetin, Ş.	Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi'nde (OBADER) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Vurgusunun Baba Katılımı Özelinde İncelenmesi	Nitel Yöntem Doküman Analizi
2017	Balcı, E. ve Sel, B.	İlkokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine İlişkin Bir Araştırma	Nitel Yöntem Doküman Analizi

Tablo 4'e göre örneklem grubunda ders kitaplarının bulunduğu araştırmaların hemen hemen hepsinde nitel yöntem kullanılmıştır. Yalnızca iki araştırmada nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucu (Gümüşoğlu, 2008; Kalaycı ve Hayırsever, 2014; Kırbaşoğlu Kılıç ve Eyüp, 2014; Tezer Asan, 2011; Ünlü Çetin, 2016; Yaylı ve Çınar Kitiş, 2014) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan ders kitaplarında ve eğitim programları kitapçıklarında toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusunun yeterince yer almadığı ortaya çıkmıştır. Özellikle ilköğretim ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan görsellerin ve içeriklerin geleneksel cinsiyet rollerini pekiştirdiği; cinsiyetler arası eşitliği desteklemediği yönünde vurgular mevcuttur. Aynı şekilde okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek rehberinde toplumsal cinsiyet eşitliği baba figürü açısından incelenmiş ve baba katılımına bu açıdan yeterince yer verilmediği ortaya koyulmuştur.

Örneklem Grubu Okul Yöneticileri Olan Çalışmalar

İlgili alanyazın taramasında toplumsal cinsiyet konusunda okul yöneticilerinin görüşlerini inceleyen bir tane araştırma tespit edilmiştir.

Tablo 5: Örneklem grubunda “okul yöneticileri” bulunan çalışmalar

Yıllar	Araştırmacı	Araştırmanın Adı	Yöntem
2008	Can, N.	Okul Yöneticilerinin Yönetimde Cinsiyet Faktörüne İlişkin Görüşleri	Nitel Yöntem Görüşme

Can (2008) nitel yöntem kullanarak yaptığı araştırmasında, yönetimde cinsiyet faktörünü değerlendirmeleri için okul yöneticilerinin görüşlerini almıştır. Çalışmasına 40'ı kadın olmak üzere toplam 115 eğitim personeli katılmıştır. Yöneticilere göre, yönetimde cinsiyet faktörü önemli bulunmamıştır. Yöneticiler, yöneticinin kadın ya da erkek olmasını herhangi bir sorun olarak görmemektedirler. Onlar için önemli olan, yapılması gereken yöneticilik davranışlarıdır. Bu davranışlar ise anlayışlı olma, objektif ve adil olma, insan ilişkilerine, katılıma önem verme, vizyoner yöneticilik ve düşüncelerini çevresiyle paylaşmadır. Türk eğitim sisteminde kadın yöneticiler için yasal bir engel bulunmamasına rağmen kadın yöneticilerin sayıları oldukça azdır. Yöneticiler bu durumu, geleneksel, sosyal ve kültürel yapıya bağlamışlardır. Kadınlar psikolojik, sosyolojik ve örgütsel nedenlerle sosyal, sanatsal ve sağlıkla ilgili mesleklere yönelmişlerdir. Araştırma sonucunda Türkiye'de kadın yöneticilerin sayısının artması için, kadınların yöneticiliğe yükselme

durumlarını engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılmasına yönelik politikaların artırılmasına dair önerilerde bulunulmuştur.

Örneklem Grubu Öğrenciler Olan Çalışmalar

İlgili alanyazın taramasında toplumsal cinsiyet konusunda öğrencilerle çalışılan 34 araştırma tespit edilmiştir.

Tablo 6: Örneklem grubunda "Öğrenciler" bulunan çalışmalar

Öğrenci Grubu	Yıllar	Araştırmacı	Araştırmanın Adı	Yöntem
Okul Öncesi	2016	Yağan Güder, S. ve Güler Yıldız, T.	Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarında Ailenin Rolü	Nitel Yöntem Durum Çalışması Gözlem/Görüşme Etkinlikler yoluyla veri toplama
	2016	Yağan Güder, S. ve Alabay, E.	3-6 Yaş Arasındaki Çocukların Oyuncak Tercihlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi	Nitel Yöntem Görüşme İçerik ve betimsel analiz
	2017	Şıvgın, N. ve Deniz, Ü.	Cinsiyet Rollerini Eğitim Etkinliklerinin Anasınıfına Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıplarına Etkisi	Nitel Yöntem DeneySEL desen
İlköğretim	2014	Kılıç, A. Z., Beyazova, A., Akbaş, H. M., Zara, A. ve Serhatlı, İ.	Okul Çağı Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Algıları: Gündelik Yaşam Örnekleriyle Cinsiyetçiliğin Benimsenme Durumuna ve Esneyebilme Olasılığına Dair Bir Araştırma	Nitel Yöntem Odak Grup görüşmesi
	2017	Çetin Gündüz, H. ve Tarhan, S.	İlkokul Öğrencilerinin Meslek Seçimlerine Yönelik Tutumlarında Toplumsal Cinsiyetin Etkisi	Nitel Yöntem DeneySEL Desen
Ortaöğretim	1991	Aydın, B. ve Kavuncu, A. N.	Farklı Sosyo-ekonomik düzeylerdeki Lise Öğrencilerinde Cinsiyet Rollerinin Araştırılması	Nitel Yöntem Tarama çalışması
	2015	Seçgin, F. ve Kurnaz, Ş.	Sosyal Bilgiler Dersinde Toplumsal Cinsiyet Etkinliklerinin Öğrencilerin Algı Ve Tutumlarına Etkisi	Nitel Araştırma DeneySEL Desen
	2017	Acar Erdol, T. ve Gözütok, F. D.	Ortaöğretim Öğrencileri İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Öğretim Programı İhtiyaç Analizi: (Bir Anadolu Lisesi Örneği)	Nitel Yöntem Durum Çalışması Odak grup görüşmeleri/katılımcı gözlem/doküman incelemesi
	2018	Büyükalın Filiz, S., Kanlı, Y., Üstündağ, İ. ve Demircan, B.	Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı: Ankara Hüseyin Gazi Anadolu İmam Hatip Lisesi Örneği	Nitel Yöntem Odak Grup Görüşmeleri
Üniversite	1991	Baykal, S.	Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini İlgili Kalıp Yargılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi	Nitel Yöntem Tarama çalışması
	2005	Türküm, A. S.	Who Seeks Help? Examining the Differences in Attitude of Turkish University Students toward Seeking Psychological Help by Gender, Gender Roles, and Help-Seeking Experiences	Nitel Yöntem Tarama çalışması
	2007	Öngen, D. E.	The Relationships Between Sensation Seeking and Gender Role Orientations Among Turkish University Students	Nitel Yöntem Tarama çalışması
	2007	Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu,	Kafkas Üniversitesi Son Sınıf	Nitel Yöntem

2008	S., Eroğlu ve K. Taşkın, L. Pınar, G., Taşkın, L. Ve Eroğlu, K.	Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları	Tarama çalışması Nicel Yöntem Tarama çalışması
2009	Vefikuluçay Yılmaz, D., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K.	Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2011	Sarı, Ö.	Toplumsal Cinsiyet ve Mesleki Rol İlişkisi: Hemşirelik Bölümünde Okuyan Erkek Öğrenciler Örneği	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2012	Demirtaş-Madran, H. A.	Cinsiyet, Cinsiyet Rolü Yönelimi ve Düşünme İhtiyacı	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2012	Gönel, F., Kaplan, Z., Üçer, E. ve Orhan, G.	Üniversite Eğitiminde Cinsiyet Ayrımcılığının Kökenleri (Ytü Örneği)	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2013	Sis Çelik, A., Pasinlioğlu, T., Tan, G. ve Koyuncu, H.	Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2013	Önder, Ö. R., Yalçın, A. S. ve Göktaş, B.	Sağlık Kurumları Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2013	Öngen, B. ve Aytaç, S.	Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Ve Yaşam Değerleri İlişkisi	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2013	Cangöz, İ.	İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı ve Cinsiyetçi Şiddetle İlgili Görüşleri	Nicel ve nitel Yöntem Anket tekniği
2014	Alptekin, D.	Çelişik Duygularda Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Sorgusu: Üniversite Gençliğinin Cinsiyet Algısına Dair Bir Araştırma	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2014	Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö. ve Ünal, S.	Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2015	Kahraman, A. B., Tunçdemir, N. O. ve Özcan, A.	Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Hemşirelik Bölümünde Öğrenim Gören Erkek Öğrencilerin Mesleğe Yönelik Algıları	Nitel Yöntem Görüşme
2015	Öztürk, A., Kara, A. Ve Körük, S.	Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri, Cinsiyet Roller ve Yüz Kızarma Eğilimlerinin Sosyal Görünüm Kaygılarını Yordama Gücü ve Aralarındaki İlişki	Nicel Yöntem İlişkisel tarama modeli
2016	Varol, Z. S., Çiçeklioğlu, M. ve Taner, Ş.	Bir tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algı düzeyi ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2016	Aydın, M., Özen Bekar, E., Yılmaz Gören, Ş. ve Sungur, M. A.	Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2016	Çelikkaleli, Ö. ve Avcı, R.	Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre Bağlanma Biçimlerinin İncelenmesi	Nicel Yöntem İlişkisel tarama modeli
2017	Direk, N. ve Irmak, B.	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar	Nicel Yöntem Tarama çalışması

2017	Esen, E. Soylu, Y., Siyez, D. M., ve Demirgürz, G.	Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2017	Elgün, A. ve Yeniçeri Alemdar, M.	Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına yönelik bir araştırma: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi örneği	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2017	Karasu, F., Göllüce, A., Güvenç, E. ve Çelik, S.	Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları	Nicel Yöntem Tarama çalışması
2018	Çetin, D. ve Bilir Güler, S.	Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Liderlik Kavramını Algılama Biçimleri	Nitel Yöntem Görüşme

Tablo 6 incelendiğinde örneklem grubunda öğrencilerin yer aldığı 35 çalışmadan, okul öncesi çocuklarının yer aldığı araştırma sayısı 3'tür. Bu çalışmalardan ikisi (Yağan Güder ve Alabay, 2016; Yağan Güder ve Güler Yıldız, 2016) nitel yöntemle çocukların toplumsal cinsiyet algılarında ailenin etkisini ve çocukların oyuncak seçimlerinde toplumsal cinsiyetin etkisini incelerken diğer araştırma (Şıvgın ve Deniz, 2017) cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarına etkisini incelemiştir. Araştırmalardan çıkan sonuçlara göre çocukların toplumsal cinsiyet algılarında aile önemli bir faktör olup, çocukların davranış kalıpları aile içindeki rollerden etkilenmektedir. Çocuklar geleneksel rollere ve toplumsal cinsiyet algılarına uygun olarak oyuncakları seçme eğilimindedirler. Cinsiyet rollerine yönelik farkındalık sağlayan eğitim etkinliklerinin çocukların cinsiyet rolleri ile kalıp yargılarını esnettiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 6'ya göre toplumsal cinsiyet konusunda ilköğretim öğrencileri ile yapılan iki çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların sonuçlarına göre çocukların meslek seçimlerine yönelik tutumlarında toplumsal cinsiyetin etkili olduğu; toplumsal cinsiyetle ilgili etkinliklerin çocukların mesleki tutumlarını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. İlköğretim çağındaki çocuklar için toplumsal cinsiyet algısının oturduğu ancak bazı durumlar sayesinde kalıp yargılarının kırılabildiği, ergenlikte ise bu algının daha katı bir şekilde devam ettiğine dair sonuçlar paylaşılmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde ortaöğretimde okuyan öğrencilerle yapılmış 4 çalışma bulunmaktadır. Son dönemde yapılan araştırmalarda daha çok nitel yöntem kullanılmış olup; bunlardan Büyükalan Filiz, S., Kanlı, Üstündağ, ve Demircan'ın (2018) çalışmasında İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları ne tamamen geleneksel ne de tamamen modern olarak bulunmuştur. Öğrencilerin değişme açık bir profil sergilemekte oldukları belirtilmiştir. Acar Erdol ve Gözütok (2017) ise araştırmalarında öğrencilerin, geleneksel cinsiyet rollerine ve kalıpyargılara sahip olduklarını; öğrencilerden bir kısmı kadının ikinci konuma itilmesini bir sorun olarak değerlendirmediklerini; öğretmenlerin cinsiyet ayrımcılığı yaptığını ve okulda kadına yönelik şiddetin var olduğu halde buna tepkisiz kaldığına dair sonuçlar ortaya koymuşlardır.

Toplumsal cinsiyet konusunda öğrencilerle yapılmış çalışmalar arasında en büyük oranı (25 çalışma) örneklem grubunda üniversite öğrencileri bulunan çalışmalar oluşturmaktadır. Bu çalışmaların büyük çoğunluğunu nicel yöntemin kullanıldığı araştırmalardır. Üç çalışmada nitel yöntem kullanılmış olup; bir çalışmada ise karma yöntem tercih edilmiştir. Daha çok sağlık bilimleri alanındaki öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarına ve tutumlarına odaklanan bu çalışmalarda, öğrencilerin cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dair algılarında geleneksel modelin ötesine geçemedikleri, bununla ilgili olarak üniversitelerde lisans programlarına farkındalık yaratması açısından dersler koyulması başlıca önerilerin arasında gelmektedir.

Örneklem Grubu Öğretmen Adayları ve Öğretmenler Olan Çalışmalar

İlgili alanyazın taramasında toplumsal cinsiyet konusunda öğretmen adayları ve öğretmenlerle çalışılan 11 araştırma tespit edilmiştir. Bu araştırmalardan 8 çalışma öğretmen adayları ile; 3 çalışma ise öğretmenlerle yapılmıştır.

Tablo 7: Örneklem grubunda “öğretmen adayları ve öğretmenler” bulunan çalışmalar

Çalışma Grubu	Yıllar	Araştırmacı	Araştırmanın Adı	Yöntem
Öğretmen Adayları	2011	Aslan, G.	Gender Perceptions Of Preservice Teachers	Nitel Yöntem Tarama Çalışması
	2011	Seçgin, F. ve Tural, A.	Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları	Nitel Yöntem Tarama Çalışması
	2013	Esen, Y.	Gender Discrimination in Educational Processes: An Analysis on the Experiences of Studentship	Nitel Yöntem Görüşme Betimsel nitelikte içerik analizi
	2013	Esen, Y.	Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Geliştirme Amaçlı Bir Çalışma	Nitel Yöntem Betimsel analiz
	2013	Kodan Çetinkaya, S.	Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi	Nitel Yöntem Tarama Çalışması
	2015	Aslan, G.	Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Metaforik Bir Çözümleme	Nitel Yöntem Metaforik Çözümleme
	2017	Demircioğlu, E.	Tarih Öğretmen Adayları Gözüyle Lise Tarih Derslerinde Toplumsal Cinsiyet Temsili: Ktü Fatih Eğitim Fakültesi Örneği	Nitel Yöntem Tarama çalışması Açık Uçlu anket
2018	Koyuncu Şahin, M., Çoban, A. ve Korkmaz, A.	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ve Türk Eğitim Sistemindeki Yeri: Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Gözünden	Nitel Yöntem Görüşme	
Öğretmenler	2010	Tezer Asan, H.	Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algılarının Saptanması	Nitel Yöntem Tarama çalışması Betimsel nitelikte içerik analizi
	2017	Filiz, S. ve Gözelyurt, K.	Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Meslek Alanları Açısından Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dair Görüşleri	Nitel Yöntem Durum Çalışması Betimsel ve İçerik Analizi
	2017	Temiz, Z. ve Cin, F. M.	Okul Öncesi Eğitimde Cinsiyet Eşitliği Üzerine Betimsel Bir Çalışma	Nitel ve nitel Yöntem Ölçek Uyarlama/ tarama çalışması

Tablo 7'ye göre öğretmen adayları ve öğretmenler ile yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunda nitel yöntem kullanılmıştır. Bu araştırmaların son yıllarda yapılmış çalışmalar olması dikkat çekicidir. Araştırmacılar toplumsal cinsiyet kavramını incelerken son yıllarda nitel yöntemden nitelile doğru kayma göstermişlerdir. Öğretmen adayları ile yapılmış çalışmaların hepsinde öğretmen adaylarının cinsiyetçi bakış açısına ve eşitlikçi olmayan tutumlarına vurgu yapılmıştır. Öğretmen adaylarının cinsiyet rolleri ile ilgili yargı kalıplarına sahip oldukları ve bunun sonucu olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine dair olan algılarının yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Bununla ilgili olarak özellikle lisans eğitim programlarına toplumsal cinsiyetle ilgili derslerin eklenerek zorunlu hale getirilmesi gibi öneriler getirilmiştir.

Öğretmenlerle yapılan çalışmalarda ise (Tezer Asan, 2010) öğretmenlerin özellikle toplumsal yapıda, okul ortamında, sınıf içi değer ve uygulamaları ile ders kitaplarında cinsiyetçilik algısına sahip oldukları belirtilmiştir. Diğer bir çalışmada (Filiz ve Gözelyurt, 2017) ise öğretmenlerin, meslek alanlarını kızlara göre meslekler ve erkekler için meslekler şeklinde ayırdıkları vurgulanmıştır. Meslek seçiminde cinsiyet ayrımcılığının önüne geçilebilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalık yaratması açısından öğretmenlere hizmet içi eğitim ve seminerlerin verilmesine dair öneriler sunulmuştur. Tezer ve Cin (2017) araştırmalarında Cinsiyet Eşitliği Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlamışlar ve bu ölçeği okul öncesi öğretmenlere uygulamışlardır. Çalışmadan çıkan sonuçlara göre, hem kadın hem erkek öğretmenler toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalık geliştirmiş olup; kendi sınıflarında cinsiyetçi kalıpları, yargıları ve önyargıları yıkmak için çalışmaktadırlar.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk eğitim sisteminde toplumsal cinsiyet konusundaki farkındalık hala yeterli seviyeye ulaşmış durumda değildir. Eğitim alanında bu konudaki yapılan çalışmalar özellikle ders kitaplarında, öğrencilerde ve öğretmenlerde toplumsal cinsiyet konusunda hala geleneksel bir tutumunun olduğunu göstermektedir. Son yıllarda yapılmış ETCEP (2016) ve "Haydı Kızlar Okula" gibi projelerin varlığı, bu konuda atılmış birer olumlu adımlar olarak örneklendirilebilir. Ancak eğitim, okulda başlamamaktadır. Ailenin bu konudaki tutumu, çocuklardaki ilk algı ve tutumların oluşmasında önem taşımakta olup; hem aileler hem de okullarla yapılacak çalışmalar konuyla ilgili daha geniş kapsamlı çözüm olanakları sunulmasını sağlayabilir. Toplumun genelinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik algılarının değiştirilmesi için araştırmaların aileler ve okullara aynı anda odaklanması fayda gösterecektir. Okullarda okul öncesi dönem çocukları ile onların aileleri ve öğretmenlerinden başlamak suretiyle geliştirilecek farkındalık çalışmaları, ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite düzeyinde yapılacak çalışmaların daha olumlu sonuçlar vermesini sağlayacaktır.

Lise dönemindeki çocuklarda özellikle meslek seçiminde görülen cinsiyetçi tutumların azalması, okul öncesi dönemde çocuklarda bu konuda eşitlikçi tutumlar oluşturmakla mümkün olabilir. Okul öncesi çocukları için anne ve baba en önemli rol modelleri olup; anne ve babanın evin içinde cinsiyet eşitliğini gözetilen tutum sergilemeleri, ev içi paylaşımlarda adil olmaları ve birbirlerine göstermiş oldukları eşitlikçi davranışlar çocuklar üzerinde etkili olacaktır. Bu nedenle ailelere ve öğretmenlere verilecek eğitimlerin bu konudaki rolü büyüktür.

Ataerkil bir toplum yapısına sahip olan Türkiye'de kadın ve erkekler kendilerine yüklenen rollerin altında ezilmektedirler. Sadece kadınlar değil aynı zamanda erkekler de üstlerine yüklenen bu rollerden payını almaktadırlar. Ev geçindirme, ailesine sahip çıkma ve koruma gibi sorumlulukların tek başlarına erkeklerin üzerine yüklenmesi aslında erkeklerin de bir süre sonra psikolojilerini olumsuz anlamda etkileyen faktörlerdir. Erkeklerin bu sorumlulukları tek başlarına göğüslemeden kadınlar ile paylaşmaları ve ev içindeki paylaşımlarda adil bir tutum sergilemeleri Türk aile yapısında atılabilecek ilk adımlar olarak nitelendirilebilir. Temizlik ve yemek yapmak, bulaşık ve çamaşır yıkamak, ütü yapmak gibi evle ilgili görevler ne sadece kadınlara ne de sadece erkeklere atfedilebilir. Bu tür ev ile ilgili işler, eşit bir şekilde kadın ve erkek tarafından yapılabilir. Toplumun en küçük birimi olan ailede oluşacak bu kıvılcımların toplumun geneline yayılması kaçınılmazdır. Bu nedenle sadece kadınların değil; erkeklerin de erkek hegemonyasının yaşandığı ataerkil toplum yapısının getirileri üzerine bilinçlendirilmesi gerekmektedir; her iki cinsiyetin birbirlerine üstün olmadıklarını anlatan çeşitli kampanya ve projeler ile toplumda farkındalık oluşturulabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin olmadığı toplumlarda kadınlar şiddete maruz kalmaya devam etmekle birlikte, toplumun her alanında cinsiyetçi ayrımlar baş göstermektedir. Eğitim alanı bunların en başında gelmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini savunmak ve gerçek anlamda topluma yayılmasını sağlamak insan haklarına uygun hareket etmenin de ilk kurallarından biri olarak görülmektedir. Eğitim kurumları ve çalışanları bu konuda üzerlerine düşen görevleri yaparsa, ilk önce aileler sonra da toplum gerekli bilince ulaşacaktır. Okullarda yürütülecek projeler, çeşitli farkındalık çalışmaları, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin artırılması, toplumsal duyarlılık kampanyaları gibi çalışmaların varlığı toplumsal cinsiyet eşitliğine dair kazanılan ufak ama etkisi büyük olacak başarılarıdır.

KAYNAKÇA

- Acar Erdol, T. ve Gözütok, F. D. (2017). Ortaöğretim öğrencileri için toplumsal cinsiyet eşitliği öğretim programı ihtiyaç analizi:(bir Anadolu lisesi örneği). *Eğitim ve Bilim*, 42(190).
- Adana, F., Arslantaş, H., Ergin, F., Biçer, N., Kıranşal, N., ve Şahin, S. (2011). Views of male university students about social gender roles; an example from east of Turkey. *Journal of Family Violence*, 26(7), 519-526.
- Alptekin, D. (2014). Çelişik Duygularda Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığısorgusu: Üniversite Gençliğinin Cinsiyet Algısına Dair Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 203-211.
- Arıcı, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, G. (2011). Gender perceptions of preservice teachers. *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*, 3(2), 241-254.
- Aslan, G. (2015). Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin metaforik bir çözümleme. *Eğitim ve Bilim*, 40(181).
- Aydın, B. (2016). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki Lise Öğrencilerinde Cinsiyet Rollerinin Araştırılması. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 1(2).
- Aydın, M., Bekar, E. Ö., Gören, Ş. Y., ve Sungur, M. A. (2016). Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242.
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö. ve Ünal, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23(5), 183-189.
- Balci, E. ve Sel, B. İlkokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğini Besleyen Düşünme Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 723-740.

- Baykal, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerine İlişkin Algıların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 1(2).
- Bayramoğlu, L. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyet rollerine ilişkin algılarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kıbrıs.
- Büyükalın Filiz, S., Kanlı, Y., Üstündağ, İ., ve Demircan, B. (2018). Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı: Ankara Hüseyin Gazi Anadolu İmam Hatip Lisesi Örneği. *Electronic Turkish Studies*, 13(19).
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cangöz, İ. (2013). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı ve Cinsiyetçi Şiddetle İlgili Görüşleri. *İleti-s-im*, (19), 41-64.
- Can, N. (2010). Okul yöneticilerinin yönetimde cinsiyet faktörüne ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 35-41.
- Çepni, S. (2018). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, 8. Baskı. Trabzon
- Çetin, D. ve Bilir Güler, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Çerçevesinde Liderlik Kavramını Algılama Biçimleri. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 47-54.
- Çetin Gündüz, H ve Tarhan, S. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Meslek Seçimlerine Yönelik Tutumlarında Toplumsal Cinsiyetin Etkisi. *İlköğretim Online*, 16(3).
- Demircioğlu, E. (2017). Tarih Öğretmen Adayları Gözüyle Lise Tarih Derslerinde Toplumsal Cinsiyet Temsili: Ktü Fatih Eğitim Fakültesi Örneği. *IJOESS*, 8(30), 1513-1527.
- Diñç, A., ve Çalışkan, C. (2016). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 3671-3683.
- Direk, N. ve Irmak, B. (2017). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(3), 121-128.
- Dökmen, Z. (2014). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi- ETCEP (2016). *Okulların toplumsal cinsiyete duyarlılık açısından değerlendirilmesi. başlangıç durum değerlendirmesi ve ihtiyaç analiz raporunu*. http://etcep.meb.gov.tr/application/assets/admin/uploads/userfiles/files/arastirma_raporu.pdf adresinden 26.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Elgün, A., ve Alemdar, M. Y. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik bir araştırma: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi örneği. *International Journal of Social Sciences And Education Research*, 3(3), 1054-1067.
- Erden, F. T. (2009). A course on gender equity in education: Does it affect gender role attitudes of preservice teachers? *Teaching and Teacher Education*. 25, 409-414.
- Esen, E., Siyez, D., Soylu, Y. ve Demirgürz, G. (2017). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *E-International Journal of Educational Research*, 8(1).
- Esen, Y. (2013a). Eğitim süreçlerinde cinsiyet ayrımcılığı: öğrencilik deneyimleri üzerinde yapılmış bir çözümleme. *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(3), 757-782.
- Esen, Y. (2013b). Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirme amaçlı bir çalışma. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 280- 295.
- Filiz, S. ve Gözelyurt, K. (2017). Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Meslek Alanları Açısından Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dair Görüşleri. *Journal Of Turkish Educational Sciences*, 15(2).
- Gümüšoğlu, F. (2008). Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi*, 2 (4), s. 39-50.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2018). *Türkiye'de kadın aile ve sosyal politikalar bakanlığı*. <http://kadininstatusu.gov.tr/uygulamalar/turkiyede-kadin> adresinden 26.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Kahraman, A. B., Tunçdemir, N. O., ve Özcan, A. (2015). Toplumsal cinsiyet bağlamında hemşirelik bölümünde öğrenim gören erkek öğrencilerin mesleğe yönelik algıları. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 108-144.
- Kalaycı, N. ve Hayırsöver, F. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Vatandaşlık Ve Demokrasi Eğitimi Ders Kitabına Yönelik Bir İnceleme Ve Bu Konuya İlişkin Öğrenci Algılarının Belirlenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(3), 1065-1072.
- Karasu, F., Göllüce, A., Güvenc, E. ve Çelik, S. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları, *SdÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt 8 Sayı 1, 21-27.
- Kılıç, A. Z., Beyazova, A., Akbaş, H. M., Zara, A., ve Serhatlı, İ. (2014). Okul çağı çocuklarının toplumsal cinsiyet algıları: Gündelik yaşam örnekleriyle cinsiyetçiliğin benimsenme durumuna ve esneyebilme olasılığına dair bir araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 17(2), 121-151.
- Kılıç Kırbasoğlu, L. ve Bircan, E. Y. Ü. P. (2011). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Rollerine Üzerine Bir İnceleme. *Odü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (Odüsobiad)*, 2(3), 129-148.
- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 21-43.
- Koyuncu Şahin, M., Çoban, A. ve Korkmaz, A. (2016). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Türk Eğitim Sistemindeki Yeri: Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Gözünden. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 735-752.
- Öngen, B., ve Aytac, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, (48), 1-18.
- Öngen, D. E. (2007). The Relationships Between Sensation Seeking And Gender Role Orientations Among Turkish University Students. *Sex Roles*, 57(1-2), 111-118.
- Özcan, A. (2012). *Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Özpuat, F. (2016). Üniversite öğrencilerinin öz yeterlilik düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı ilişkisi: Beyşehir örneği. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1222-1232.
- Öztan, E., ve Doğan, S. N. (2015). Akademik Cinsiyet: Yıldız Teknik Üniversitesi Örneği Üzerinden Üniversite ve Toplumsal Cinsiyet. *Calisma ve Toplum*, 46(3), 191-222.
- Öztürk, A., Kara, A. ve Körük, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri, Cinsiyet Rollerine Ve Yüz Kızarma Eğilimlerinin Sosyal Görünüm Kaygılarını Yordama Gücü Ve Aralarındaki İlişki. *Electronic Turkish Studies*, 10 (10).
- Seçgin, F. ve Kurnaz, Ş. (2015). Sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet etkinliklerinin öğrencilerin algı ve tutumlarına etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 24-38.

- Seçgin, F. ve Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Education Science*, 6(4), 2446-2458.
- Sis Çelik, A., Pasinlioğlu, T., Tan, G., ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
- Şıvgın, N. ve Deniz, Ü. (2017). Cinsiyet Rollerini Eğitim Etkinliklerinin Anasınıfına Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıplarına Etkisi. *Journal Of International Social Research*, 10(50).
- Tan, M. G. (2006). Kadın öğretmenlerin anlatılarıyla eğitimde cinsiyetçilik. *Kadın Çalışmaları Dergisi*, C. 1, s.3, Ankara.
- Temiz, Z. ve Cin, F. M. (2017). Okul Öncesi Eğitimde Cinsiyet Eşitliği Üzerine Betimsel Bir Çalışma. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 940-965.
- Tezer Asan, H. (2010). Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algularının Saptanması. *Fe Dergi*, 2, 65-74.
- Tok, Y. (2001). *Cinsiyet rolleri ile ilgili farklı kalıp yargılara sahip üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Türküm, A. S. (2005). Who seeks help? Examining the differences in attitude of Turkish university students toward seeking psychological help by gender, gender roles, and help-seeking experiences. *The Journal of Men's Studies*, 13(3), 389-401.
- Ünlü Çetin, Ş. (2016). Okul Öncesi Eğitim Programı İle Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi'nde (OBADER) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Vurgusunun Baba Katılımı Özelinde İncelenmesi. *Current Research In Education*, 2(2), 61-83.
- Varol, Z. S., Çiçeklioğlu, M. ve Taner, Ş. (2016). Bir tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algı düzeyi ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *Ege Tıp Dergisi*, 55(3), 122-128.
- Vefikuluçay, A. G. D., Zeyneloğlu, A. G. S., Eroğlu, K., ve Taşkın, L. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 14(2), 026-038.
- Yağan Güder, S., ve Alabay, E. (2016). 3-6 yaş arasındaki çocukların oyuncak tercihlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 7(2), 91-111.
- Yağan Güder, S., ve Güler Yıldız, T. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında ailenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 31(2): 424-446.
- Yaylı, D. ve Kitiş Çınar, E. (2014). Ortaokul Türkçe Ders Kitapları Görsellerinde Toplumsal Cinsiyet. *Electronic Turkish Studies*, 9(5). 2075-2096.
- Yıldırım, İ. E., Ergüt, Ö. ve Camkıran, C. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Konusundaki Farkındalığın Belirlenmesine Yönelik Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 37-46.
- Yüksek Öğretim Kurumu (2018). Eğitim ve öğretim alanları sınıflamasına göre lisans düzeyinde öğrenci sayıları. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 26.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.